

2. Маркова А. К. Психологический анализ профессиональной компетентности учителя / А. К. Маркова // Советская педагогика. – 1990. – № 8. – С. 82-88.
3. Митина Л. М. Психология профессионального развития учителя / Л. М. Митина. – М. : Флинта, 1998. – 200 с.
4. Пехота Е. Н. Индивидуализация профессионально-педагогической подготовки учителя / Е. Н. Пехота ; под ред. И. А. Зязюна. – К. : Вища шк., 1997. – 281 с.
5. Сластенин В. А. Целостный педагогический процесс как объект профессиональной деятельности учителя : учеб. пособие / В. А. Сластенин, А. И. Мищенко. – М. : Прометей, 1997. – 200 с.

ТРОФИМЕНКО А. О. Философско-теоретические основы изучения педагогического профессионализма.

В статье рассматриваются основы изучения педагогического профессионализма – умение преподавателя мыслить и действовать профессионально, что соответствует требованиям преподавательской профессии, владение необходимыми средствами и методами, что обеспечивает не только педагогическое влияние на студента, но и взаимодействие, сотрудничество с ним. Для активного сотрудничества со студентами преподавателю необходимы мобилизация интеллекта, воли, моральных усилий, организаторские способности и умелое владение средствами формирования моральных, интеллектуальных и духовных принципов у учеников и студентов.

Ключевые слова: педагогический профессионализм, профессиональная компетентность, кредитно-трансферная система.

TROFYMENKO A. O. Philosophical and theoretical bases of studying of pedagogical professionalism.

The formation of educational competencies is significant for professional development of future teacher. This approach can be implemented only in the conditions of a personal directed pedagogical technologies, taking into account common educational space in which future teachers can freely explore the history of different peoples, language and literature, to communicate with foreign experts, establish contacts, realizing their values and priorities and to exchange information and experiences, improve their professional level throughout their lives, continue their education in any foreign university, or get qualified abroad through a complete cycle of education. Teachers should be aware of many norms and values involved in their interaction and relationship with students. In fact, all educational choices reflect values. Norms and values are a relevant part of teachers' professional thoughts and actions on which they should reflect and be explicit.

Keywords: professional competence, competences, learning competence credit-modular technology.

УДК 378

**Уваркіна О. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

ВИЩА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ПОДОЛАННЯ ЦІННІСНОГО РОЗКОЛУ

У статті розглядається проблема ціннісного розколу цивілізації в умовах глобалізації світу. Досліджується роль вищої освіти в знаходженні міжцивілізаційної злагоди, толерантності та солідарності. Проаналізовано сучасні соціологічні дослідження динаміки соціокультурних цінностей молоді у різні періоди. Доведено необхідність розвитку толерантного ставлення у молоді. Аргументується думка, що саме вища освіта з її значним

світоглядно-просвітницьким потенціалом здатна донести до широких мас населення усвідомлення необхідності спільних дій, спільного мислення, ціннісної солідарності.

Ключові слова: вища освіта, ціннісний розкол, толерантність, глобалізація.

Непересічна увага до проблеми освіти пов'язана з такими сучасними тенденціями світового суспільного розвитку, як глобалізація та комунікаційна революція, інтенсивна зміна традиційних уявлень про світ та місце людини в ньому, стрімкий приріст знань та інформації, активізація позанаукових форм суспільного знання та досвіду тощо. Змінюючись, освіта формує і впроваджує новітні моделі навчання, широкоформатно експериментує, впроваджує високі технології, створює нові типи закладів освіти, апробує нетрадиційні методики тощо. Актуалізація української освіти обумовлена також тим, що вона фактично створюється й утверджується як самостійна національна система, а також орієнтується на інтеграцію в європейський освітній простір, демократизацію та вільний вибір програм навчання й освіти, створення системи безперервної освіти, її гуманізацію, гуманітаризацію, стандартизацію, інформатизацію і комп'ютеризацію, тобто на новітні тенденції, що утверджуються нині в Європі і світі.

На початок XXI століття обсяг знань у світі збільшився більш ніж в 250 тисяч разів. Це явище отримало назву "інформаційний вибух" або "інформаційна революція". Остання і стала однією з ознак переходу нашої цивілізації в нову модернізаційну добу розвитку людства, актуалізувала нові питання для освіти.

Аналіз феномена ціннісного розколу цивілізації показав, що важливу роль серед основних чинників подолання розколотості відіграють наука, освіта і культура, які через комунікаційний простір інтегрують національні освітні системи в єдині регіональні і світові осередки знання, культури й просвітництва. Проблема ціннісного розколу цивілізації в умовах глобалізації світу цікавить сьогодні фахівців економічної, політичної та соціокультурної галузі і спонукає до пошуку різнорівневих і різноструктурних чинників подолання причин міжцивілізаційної конфліктогенності. Особливо це питання актуалізується в сучасній державній освітній політиці і потребує особливої уваги дослідників соціально-гуманітарної сфери. В контексті розгляду специфіки цивілізацій до цієї проблематики звертались Ф. Фур'є і К. Сен-Сімон, М. Бердяєв і Й. Гердер, О. Шпенглер і М. Данилевський, А. Тойнбі і Е. Літтре, Х. Ортега-і-Гассет і А. Фергюсон, В. Вернадський і Ф. Бродель. Серед сучасних західних фахівців, які досліджували цю проблему, слід назвати таких вчених, як Х. Арендт, Д. Белл, З. Бжезинський, М. Вебер, Д. Істон, С. Ліпсет, А. Тойнбі, Е. Тоффлер, М. Хайдеггер, С. Хантингтон, Ф. Шміттер, М. Штомпка, К. Ясперс та інші.

Серед праць українських дослідників, які тією чи іншою мірою аналізували процеси подолання ціннісного розколу, вирізняються роботи В. Андрущенко, В. Ананьїна, В. Бабкіна, О. Бабкіної, І. Бойченка, І. Варзаря, Т. Ващенко, Л. Губерського, Ю. Косенко, В. Кременя, М. Култаєва, І. Кураса, М. Лукашевича, М. Михальченка, З. Самчука, С. Телешуна, В. Тертички, А. Толстоухова, Л. Шкляра, М. Шульги, Т. Ящук та інших.

Освіта, особливо в її європейській університетській традиції, завжди була джерелом породження смислів взаємопорозуміння на науковому, теоретично-філософському, ціннісно-гуманітарному рівнях. Донедавна освітня галузь існувала лише в межах національних держав, де школи й університети були осередками створення та поширення національних культурних цінностей. Але об'єктивна ситуація, що домінує в сучасному європейському і світовому освітньому просторі, свідчить про необхідність якнайглибшої інтеграції національних освітніх систем у єдині регіональні і світові осередки знання, культури, просвітництва.

Важливість концептуального аналізу впливу освіти на міжцивілізаційні інтеграційні процеси та формування цінностей світової світоглядно-інтелектуальної єдності полягає ще й в тому, що цей вплив має багаторівневий та різноспрямований характер, здійснюється багатьма суб'єктами соціокультурної та просвітницької творчості. "Інтеграції в освіті властиві свої, відмінні від інших, ознаки. Насамперед, виділяється комплексний багатоплановий характер впливу інтеграції у сфері світової освіти на весь хід сучасного суспільного розвитку. Безпосередньо пов'язаною із цією ознакою є й така особливість інтеграції в освіті, як потреба в її випереджальному характері. За сучасних умов інтернаціоналізації знання виступає як вирішальний ресурс, а процес його нагромадження набуває безперервного характеру. Співробітництво в сфері освіти повинне випереджати подібний процес у будь-якій іншій сфері" [1].

Українські дослідники В. П. Андрущенко і В. С. Лутай вже давно звернули увагу на те, що сучасний світ стоїть перед загрозою критичного загострення глобальних проблем, вимагає, окрім науково-інноваційних механізмів їх подолання, ще гуманітарно-концептуального осмислення феноменологічного підґрунтя засобів і чинників об'єднання людства навколо їх вирішення. "Загострення глобальних проблем залишає людству досить мало часу на їх вирішення. Тобто зараз існує дві можливості: або людство знайде нову парадигму такого вирішення та розробить механізми її впровадження через реформування освітніх систем у формуванні нових видів практичного світогляду, або усі ми приречені на загибель" [2].

Випереджальна суть освіти, перспективна спрямованість до вирішення різноманітних проблем, особливості організації освітнього процесу, спрямованого на інноваційний розвиток науково-педагогічних методів, сприяють тому, що саме інтеграція в сфері освіти, в комплексі з міжнародною науковою співпрацею, є перспективною моделлю майбутнього світового міжцивілізаційного порозуміння, яке є по суті необхідною умовою для подальшого розвитку людства та його самозбереження [3].

Більше того, вся Європа і світ розуміють, що лише із залученням абсолютної більшості освітянських спільнот можливий справжній рух до побудови ефективної інтелектуально-інноваційної цілісності, яка здатна буде протистояти глобальним проблемам та долати фактори міжцивілізаційних розколів. Для цього розвинуті європейські системи вищої

освіти беруть на себе велику відповідальність, допомагаючи менш прогресивним партнерам встановлювати новітні критерії, методи, організаційні та дослідницькі форми освіти. “Загалом визначальними критеріями освіти в рамках Болонського процесу є якість підготовки фахівців; зміцнення довіри між суб’єктами освіти; відповідність європейському ринку праці; мобільність; сумісність кваліфікації на вузівському та після-вузівському етапах підготовки; посилення конкурентоспроможності Європейської системи освіти” [1].

Таким чином, держави з меншими освітніми традиціями чи нижчим рівнем наукового й організаційного забезпечення мають великі можливості прогресу порівняно з лідерами європейської освіти, а останні отримують можливість, по-перше, пропагувати і поширювати європейські цінності знання, свободи, солідарності та, по-друге, залучати нових партнерів для ефективнішого вибудовування загальноєвропейської політики щодо вирішення різноманітних криз (екологічної, демографічної, антопокультурної тощо). Саме в такому ракурсі Болонський процес розглядається нами як один з найефективніших сучасних засобів подолання ціннісного розколу цивілізацій. Отже, існує доцільність продовження міжнародного, міжрегіонального, глобального співробітництва в сфері освіти, яке б сприяло виробленню нового світогляду у молоді, який би містив у своїй структурі розвинуте почуття толерантності, солідарності, прагнення до подолання будь-яких розбіжностей, навіть цивілізаційних [3].

Різноманіття інтересів, поглядів, позицій людей у сучасному світі особливо актуалізує цінність толерантності в освітній комунікації між учасниками взаємодії. Ціннісні орієнтації на толерантність серед молоді України можна приблизно оцінити за даними соціологічного дослідження 2007 року. Опитування показало, що помітна загальна недовірливість до людей характеризує досить обережне ставлення молоді до інших (як “чужих”). Тільки 18% опитаних зазначили, що більшості людей можна довіряти, тобто досить незначну частку молодих людей можна назвати відкритими [4].

Толерантне ставлення як готовність визнавати, приймати поведінку, переконання і погляди інших людей, які відрізняються від власних, при цьому навіть у тому випадку, коли ці переконання чи погляди тобою не поділяються і не схвалюються, сьогодні характерне для досить малої частини молодих людей, які характеризуються відкритістю до інших людей. Решта молоді схильна до певної поміркованості й самодостатності, а також байдужості і замкнутості. Поширення, інтеріоризація таких цінностей, як готовність розуміти інших, враховувати їхні інтереси, довіряти їм, потребує комплексу заходів з боку соціальних інститутів.

Українська дослідниця Т. В. Андрущенко зазначає, що саме освітня комунікація несе значний потенціал толерантного мислення і здатність сприймати “Іншого” як необхідну умову самостановлення, усвідомлення необхідності комунікативної взаємодії з цивілізаційними структурами, що ґрунтуються на інших світоглядно-ціннісних пріоритетах. Інтегративна сила

світоглядної толерантності, вибудованої в освітньо-наукових і соціально-культурних структурах тієї чи іншої цивілізації, в подальшому буде визначати обличчя людства, його здатність до виживання і подальшого людиноцентричного розвитку. В такому аспекті можливий перехід від конфліктно-конфронтаційного до партнерськи-толерантного розуміння міжцивілізаційних взаємодій [3].

На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна школа, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нагромадження. А значна частина знань, які освоюють діти, була здобута людством 200-400 років тому. Сучасна школа недостатньо розвиває здібності, необхідні її випускникам для того, щоб самовизначитися в світі, приймати обґрунтовані рішення щодо свого майбутнього, бути активними і мобільними суб'єктами на ринку праці. Головними недоліками традиційної системи освіти є породжені нею невміння і небажання дітей вчитися, несформованість ціннісного ставлення до власного розвитку та освіти [5].

Період незалежності для нашої країни характеризувався певною зміною динаміки ціннісних орієнтацій молоді, що було пов'язано з соціально-економічною кризою, активізацією політичних процесів, запровадженням Болонського процесу в сфері освіти тощо.

Порівняльний аналіз сучасних соціологічних досліджень динаміки соціокультурних цінностей молоді у різні періоди показав, що у 1997 р. молоді люди більш за все переймалися проблемами власного матеріального становища (68%) та своєї сім'ї (63%), що цілком природно на тлі економічної кризи, яка мала місце на той період. Опитування, проведене в травні 2000 р., підтвердило традиційну орієнтацію молоді, насамперед, на власні проблеми. Наприклад, проблеми працевлаштування турбували 62% молоді, падіння рівня життя – 60%, погіршення стану економіки – 53%, ріст злочинності – 53%, але вказані відсотки були меншими, ніж відповіді людей більш старшого віку. Тобто молоді люди активніше реагували на події, які безпосередньо стосувалися їхнього особистого життя та від яких залежали майбутні перспективи, пов'язані із соціальним становленням [4].

Слід зазначити, що зовнішньополітичні орієнтації держави на тлі особистих проблем, пов'язаних із потребою адаптації та пристосування до нових соціально-економічних умов, також турбували невелику кількість опитаних.

Розвиток українського суспільства на демократичних засадах однаковою мірою турбував і молодь (від 15-ти до 28 років), і людей старшого віку: 21% опитаних відмітили проблему "відсутності реальних гарантій конституційних прав та свобод громадян".

Інший аспект соціокультурних цінностей – "падіння моральності" – сприймається майже половиною опитаних людей віком від 29-ти років та старших як проблема (46% опитаних), тоді як серед молоді (15-28 років) тільки 28% опитаних виокремили цю проблему [4].

Соціологічні дослідження дуже яскраво показують, що більш ніж 80% опитаних молодих людей вважають, що для особистісного розвитку

важливими є: цікава робота (як “дуже важлива” та “скоріше важлива” відзначили 91% молоді), суспільне визнання (вказали 86% опитаних), підвищення освітнього рівня (інтелектуальний розвиток) різною мірою важливе для 84%, про важливість створення в суспільстві рівних можливостей зазначили 84% опитаних, про сприятливий морально-психологічний стан у суспільстві – 82% осіб [4].

Цінності демократичного суспільства мають нижчий, але також досить високий ступінь важливості для молодих людей у 2004 році: демократичний розвиток країни “скоріше важливий” та “дуже важливий” для 75% опитаних, державна незалежність України важлива тією чи іншою мірою для 73% опитаних. Водночас “досить важливим” є національно-культурне відродження для 69% опитаних та розширення культурного кругозору (71%) [4].

Дослідження, проведене Державним інститутом розвитку сім’ї та молоді в 2007 році (опитано 1800 респондентів, 14-35 років), підтвердило основні ціннісні орієнтації, що окреслились у 2004 році.

Соціальний портрет молодої людини в уявленнях молоді, що можна окреслити, аналізуючи розподіл відповідей на запитання щодо найважливішого у житті молоді, дещо відрізняється від власного сприйняття цілей та цінностей молодої особи.

Отже, ціннісні пріоритети молоді змінюються під впливом економічних, соціальних, культурних чинників. Необхідно відмітити посилення вітальних цінностей, що складають основу ціннісної свідомості молодих людей України. Наразі саме матеріальний добробут, власне здоров’я та здоров’я найближчого оточення і сім’я – основні складові ціннісної основи молодої людини. Для молоді характерна орієнтація на цінності освітнього зростання та фахового визначення, які є досить природніми та навіть у кризовий період не втрачають актуальності.

Лише освіта з її значним світоглядно-просвітницьким потенціалом здатна донести до широких мас населення усвідомлення необхідності спільних дій, спільного мислення, ціннісної солідарності. “Цивілізаційні зміни приводять до зростання значущості освіти в суспільному житті; поряд з наукою вона стає найбільш пріоритетною сферою всієї життєдіяльності” [6].

Таким чином, сьогодні надзвичайно актуалізується теоретичний аналіз і концептуальне обґрунтування ролі освіти в процесі подолання міжцивілізаційних ціннісних розколів і конфліктів та створення загальнопланетарної єдності на основі інтелектуально-ціннісної єдності в розмаїтті. В самій ідеї освітнього співробітництва закладається принцип того, що неперервний шлях до істини і добра є чи не єдиним сподіванням людства на подолання міжцивілізаційних конфліктів та протистояння глобальним проблемам та кризам. “Дослідження цивілізаційної природи освіти розширює уявлення й можливості для прийняття ідеї різноманіття світу як становлення індивідуальності в просторі загальності, для визнання необхідності ґрунтуватися в освіті на загальнолюдських завданнях і цінностях. Цьому сприяє все більше взаємопроникнення культур,

підсилюючи потребу в аналізі проблем освіти в загальноцивілізаційному контексті” [7].

Отже, дослідження ролі освіти в знаходженні міжцивілізаційної злагоди, толерантності та солідарності є однією з ключових проблем сучасної соціально-гуманітарної науки. Освіта перебуває на чолі руху з міжцивілізаційного зближення (одним з найкращих прикладів є Болонський процес), створюючи гуманітарно-аксіологічне та інтелектуально-світоглядне підґрунтя для знаходження спільної мови між представниками різних народів, країн, націй, регіонів, континентів. Ключові освітні цінності: прагнення до пізнання та осмислення світу, істини, справедливості, взаєморозуміння, діалогічності – водночас повинні ставати основою для знаходження спільних точок дотику між суб'єктами соціокультурного історичного процесу, які знаходяться по різні боки цивілізаційних розколів. Лише в такому випадку, на нашу думку, стане можливим утворення загальноцивілізаційного єдиного усвідомлення необхідності солідарних зусиль для подолання тих криз і конфліктів, перед якими постає сучасний глобальний світ.

Використана література:

1. *Десятов Т. М.* Пріоритетні тенденції формування європейського освітнього простору / Т. М. Десятов // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : збірник наукових праць / за ред. М. М. Козяра, Н. Г. Ничкало. – Львів : ЛДУ БЖД, 2006. – С. 29-34.
2. *Андрущенко В. П.* Філософія освіти в Україні: стан проблеми та перспективи розвитку / В. П. Андрущенко, В. С. Лутай // Наукові записки Академії наук Вищої школи України. – 2004. – Вип. 6. – С. 59-72.
3. *Андрущенко Т. В.* Ціннісний дискурс цивілізацій : монографія / Т. В. Андрущенко. – К. : Університет “Україна”, 2011. – 440 с.
4. Молодь в умовах становлення Незалежності України (1991-2011 роки): щоріч. доп. Президенту України, Верховній раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні [Текст] / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Державний інститут розвитку сімейної та молодіжної політики ; [редкол. : О. В. Белишев (голова) та ін.]. – Київ, 2012. – 316 с.
5. *Дичковська І. М.* Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І. М. Дичковська. – К. : Академкнига, 2004. – С. 8.
6. Освіта в структурі цивілізаційних змін. Постанова Загальних зборів Національної академії педагогічних наук України від 18.11.2010 № 1 – 6/3 – 5 // Електронний ресурс: Сайт “Правові системи НаУ”. – Режим доступу : http://www.nau.kiev.ua/index.php?page=hotline&file=348715-18112010-0.txt&code=v1-6_601-10].
7. *Утюж І. Г.* Цивілізаційна парадигма освіти: теоретико-методологічний аспект / І. Г. Утюж // Гуманітарний вісник ЗДІА : збірник наукових праць. – Запоріжжя : ЗДІА, 2009. – Випуск 38. – С. 60-66.

УВАРКИНА Е. В. Высшее образование как фактор преодоления ценностного раскола.

В статье рассматривается проблема ценностного раскола цивилизации в условиях глобализации мира. Исследуется роль высшего образования в нахождении межцивилизационного согласия, толерантности и солидарности. Проанализированы современные социологические исследования динамики социокультурных ценностей молодежи в разные периоды. Доказана необходимость развития толерантного отношения у молодежи. Аргументируется мысль, что именно высшее образование с ее значительным мировоззренческо-просветительским потенциалом способно донести к широким массам населения осознание необходимости общих действий, общего мышления, ценностной солидарности.

Ключевые слова: высшее образование, ценностный раскол, толерантность, глобализация.

UVARKINA E. V. Higher education as factor of overcoming of the valued dissidence.

The problem of the valued dissidence of civilization in the conditions of globalization of the world is examined in the article. The role of higher education in finding of intercivilization consent, tolerance and solidarity is researched. Modern sociological researches of dynamics of social and cultural values of young people in different periods are analysed. The necessity of development of young people's tolerant attitude is proved. An idea, that exactly higher education with its considerable viewelucidative potential is able to carry to great masses the population of awareness of necessity of general actions, general thought, valued solidarity is argued.

Keywords: higher education, valued dissidence, tolerance, globalization.

УДК 378.147

**Холоденко О. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВНЗ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ

У статті розкрито сутність інноваційних методів навчання англійської мови у ВНЗ. На основі аналізу педагогічної теорії і практики виявлено найбільш ефективні інноваційні методи: кейс-метод, метод проєктів, використання Інтернет-ресурсів.

Ключові слова: інноваційні методи, навчання англійської мови, кейс-метод, метод проєктів, використання Інтернет-ресурсів.

Головною метою гуманізаційних процесів у ВНЗ є забезпечення усім студентам належних умов для всебічного розвитку, здобуття повноцінної та якісної освіти. Самореалізація студентської молоді залежить від їхньої комунікативної компетентності, яка передбачає володіння не лише рідною мовою, але й базовою іноземною мовою (англійською). Реформування сучасної української освіти вносить корективи і в навчання студентів англійської мови у ВНЗ. Тому нині актуалізується проблема вибору викладачем ефективних інноваційних методів навчання англійської мови у ВНЗ.

Вагомий внесок у розробку методології та теорії педагогічної інноватики зробили педагоги: О. Арламов, В. Беспалько, О. Буйницька, В. Журавльов, В. Загвязинський, М. Кларін, Б. Лихачов, В. Монахов, О. Пометун, Г. Селевко та ін.

Мета статті полягає у розкритті на основі аналізу педагогічної теорії і практики найбільш ефективних інноваційних методів навчання англійської мови у ВНЗ.

У сучасному ВНЗ викладачеві необхідно знати новітні методи викладання англійської мови, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб